

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3198/2022. (IV. 29.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.III.20.846/2019/5. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Szegedi Zsolt ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz a Kúria Pfv.III.20.846/2019/5. sorszámú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítása és megsemmisítése iránt.
- [2] Az indítványozó a kérelmét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének, IV. cikk (4) bekezdésének, a XXIV. cikk (1) és (2) bekezdésének és a XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére alapította.
- [3] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege az ügyben eljáró bíróságok által megállapított tényállás, az általuk meghozott döntések és az indítványozó beadványában előadottak alapján az alábbiak szerint foglалható össze.
- [4] 2. Az indítványozóval szemben 2014-ben a Budapesti Rendőr-főkapitányság XVII. kerületi Rendőrkapitánysága indított büntetőeljárást zsarolás büntettének magalapozott gyanúja miatt, amely ügghöz egyesítették az indítványozó ellen garázdaság miatt folyamatban lévő két másik ügyet is. A vádiratot a Budapesti X. és XVII. kerületi Ügyészség nyújtotta be, amelyben a két rendbeli garázdaság vétsége mellett már nem a zsarolás minősített esetével, hanem önbíráskodás büntettével vádolta az indítványozót. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2015-ben meghozott ítéletével az indítványozót bűnösnek mondta ki két rendbeli garázdaság vétségében és két évre próbára bocsátotta, egyidejűleg az önbíráskodás büntettének vádjá alól felmentette. Az ítélet a kihirdetése napján, 2015. október 27-én jogerőre emelkedett és végrehajthatóvá vált. Az indítványozó és védője az ítélet kihirdetésekor jelen volt. Az írásba foglalt jogerős ítélet a kártalanítási eljárás lehetőségéről tájékoztatást nem tartalmazott. Az eljárás alatt az indítványozó 2014. március 31-től 2014. július 29-ig előzetes letartóztatásban volt a zsarolás büntette miatt folyó eljárással összefüggésben. Letartóztatásakor agresszíven viselkedett.
- [5] Az indítványozó az elsőfokú bírósághoz 2016. július 11-én érkezett keresetében – hivatkozással arra, hogy négy hónapon át korlátozott volt a személyi szabadsága úgy, hogy őt utóbb a bíróság az ellene emelt vád alól jogerősen felmentette – kártalanítás megfizetésére kérte kötelezni az alperest, igénye jogalapjaként a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 580. § (1) bekezdése II. a) pontját megjelölve. A Magyar Állam nevében eljáró Igazságügyi Minisztérium alperes pergátló kifogást terjesztett elő és a jogvesztő határidő elmulasztása miatt a per megszüntetését kérte kifejtve ebben, hogy álláspontja szerint a Be. 583. § (1) bekezdése szerint a kártalanítási igény előterjesztésére nyitva álló hat hónapos jogvesztő határidő a határozatnak a terhelttel való közlésével kezdődik.
- [6] Az elsőfokú bíróság – azt követően, hogy előzőleg a másodfokú bíróság az alperes pergátló kifogásainak helyt adó elsőfokú végzését hatályon kívül helyezte, illetve megváltoztatta és a per érdemi tárgyalását írta elő – ítéletével a keresetet elutasította. Az ítélet indokolása szerint a jogvesztő keresetindítási határidőt az indítványozó ugyan nem mulasztotta el, azonban letartóztatásakor a rendőri intézkedés meghiúsítására törekedett, amely körülmény a Be. 580. § (3) bekezdése alapján a kártalanítást kizárja. Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és az alperest a kereseti kérelemben kért összeghez képest csökkentett mértékű kártalanítás megfizetésére kötelezte. Ítéletének indokolása szerint nem állapítható meg, hogy az indítványozó a keresetindítási határidőt elmulasztotta, és rámutatott arra, hogy bár

az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, de az indítványozó letartóztatásakor tanúsított magatartását helytelenül értékelte szökési kísérletként. Tekintettel arra – mondta ki a másodfokú bíróság –, hogy emiatt a kártalanításból az indítványozó nem kizárt, a bíróság mérlegelte a jogszerű szabadságelvonnással okozati összefüggésben őt ért hátrányokat és ennek eredményeként úgy ítélte meg, hogy a köztudomású tényeken túl állított sérelmeit az indítványozó erre vonatkozó kötelezettsége ellenére nem bizonyította, ezért a kereseti kérelemben igényelthez képest csökkentett mértékű kártalanítási összeget ítél meg az indítványozó javára.

- [7] A per alperese által előterjesztett felülvizsgálati kérelem és az indítványozó ellenkérelme alapján a Kúria a jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően hatályon kívül helyezte és a pert megszüntette. Végzésének indokolásában rámutatott, hogy az indítványozó által igényelt kártalanítás érvényesíthetőségét a törvény határidőhöz köti, így a jelen ügy tényállására irányadóan az alkalmazandó szabály alapján a terhelt a jogerős felmentő ítélet vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő ilyen igényt, és ez a határidő jogvesztő jellegű. A norma tehát a keresetindítási határidő megindulását az ítélet közléséhez köti, és releváns tartalmi elemként kizárólag a felmentést jelöli meg.
- [8] A Kúria ezzel összefüggésben hangsúlyozta azt is, hogy a határidő számítása szempontjából joghatás „a Be. 583. § (5) bekezdésében a bíróságra kötelezően előírt, az igény jogalapjáról, érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és elmulasztásának jogvesztő jellegéről szóló tájékoztatáshoz nem fűződik. Ez azt jelenti, hogy a jogvesztő keresetindítási határidő a felmentő ítélet közlésével kezdődik, függetlenül attól, hogy az tartalmazza-e a kártalanítás lehetőségéről szóló tájékoztatást. A tájékoztatás elmaradása a számításnál – külön rendelkezés hiányában – csak akkor kaphatna szerepet, ha a határidő elévülési jellegű, így a mulasztás kimenthető lenne.” Az indokolás utal arra is, hogy a Kúria egy 2017-ben meghozott ítéletében ebben a kérdésben ugyanígy foglalt állást. Ezt követően a Kúria végzésében rámutat arra, hogy a megállapított tényállás szerint az indítványozó terheltként védőjével együtt jelen volt a büntető bíróság ügydöntő határozatának 2015. október 27-i kihirdetésekor, ezért a határozatot a vonatkozó törvényi rendelkezés alapján ezen a napon közöltnek kell tekinteni, és ettől az időponttól kell számítani a hat hónapos jogvesztő keresetindítási határidőt is, ami e szerint 2016. április 27-én járt le. A Kúria álláspontja szerint tehát eddig az időpontig volt lehetőség a kártalanításra irányuló kereset előterjesztésére a bírósághoz beérkezőleg, azonban az indítványozó ezt az anyagi jogi természetű jogvesztő határidőt elmulasztotta, ezért az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések szerint jelen esetben a pert meg kellett szüntetni, mivel a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül kellett volna elutasítani.
- [9] 3. Az indítványozó a Kúria fenti végzésével szemben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát. Az Alkotmánybíróság főtítkárnak hiánypótlásra való felhívását követően kiegészített beadványában kérte a kúriai végzés alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, mivel az álláspontja szerint ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményével, a IV. cikk (4) bekezdésében foglalt, az alaptalan vagy törvénysértő szabadságkorlátozás esetére előírt kártérítéshez való jogával, a XXIV. cikk (1) és (2) bekezdése szerinti tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal és a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal.
- [10] Indítványában és annak kiegészítésében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének vélt sérelmével összefüggésben az indítványozó előadta, hogy meglátása szerint „a jogszabályi környezetből és a szabályozás történeti előzményeiből kiindulva” a törvényben előírt tájékoztatási kötelezettség megtörténtét vagy meg nem történtét a kártérítés ügyében döntő bíróságnak figyelembe kellett volna vennie, ez megítélése szerint olyan alkotmányossági kérdés, amelynek megsértése a tisztességes eljáráshoz való jogot és a jogbiztonság követelményét sérti, és esetében akadályát képezte az alapjogának minősülő kártérítési igénye érvényesítésének. Nézete szerint a Kúria helytelen álláspontra helyezkedett abban a kérdésben is, hogy az igényérvényesítés hat hónapos határideje mely időponttól kezdődik. Az erre vonatkozó kúriai vélemény – miszerint az elévülés nem akkor kezdődik, amikor az igényérvényesítés lehetőségéről és határidejéről az érintett személyt tájékoztatták, hanem a kártérítési jogosultságot megalapozó felmentő ítélet kihirdetésétől illetve a felmentő ítélet átvételétől – figyelmen kívül hagyja a törvényben előírt tájékoztatási kötelezettség fennálltát, és ebben a kérdésben az érintettek a saját ismereteire, tájékozottságára kell hagyatkoznia, és nem alapozhat a „hatóság” törvényes eljárására, mert a tájékoztatási kötelezettség megszegése a jogsérelmet elszenvető félnél eredményez jogvesztést. A Kúria fenti jogértelmezése alapján az indítványozó szerint az őt jogosan megillető kártérítéstől bárki megfosztható önmagában azzal, hogy a „hatóság” törvénysértő módon elmulasztja kötelessége teljesítését, hiszen ha később tudomására is jut ez a lehetőség, annak érvényesítését már meg lehet tagadni az e vonatkozásban hiányos felmentő döntés átvételére (megismerésére) való hivatkozással. Az indítványozó megítélése szerint a Kúria általa támadott

döntése egy bírósági törvénysértést „kezel” meg nem történtként, annak következményeit áthárítja a jogsérelmet elszenvedő személyre és ennek eredményeként állhatott elő az az alkotmányellenes végeredmény, hogy őt alaptalan fogvatartása miatti kártérítési igénye érvényesítésében megakadályozta, illetve kártérítésétől „megfosztotta” a Kúria végzése.

- [11] Az indítványozó indítványában utal a 104/2009. (X. 30.) AB határozatra (ABH 2009, 894) (a továbbiakban: Abh.) amelyben az Alkotmánybíróság azt az igényt fogalmazta meg, hogy az eljáró hatóság köteles tájékoztatni a terheltet a kártérítési igény jogalapja, az igény érvényesítésének határideje és a határidő kezdő időpontja tekintetében. Az Abh.-ban foglaltak szerint a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása alaptörvény-ellenes helyzetet eredményezhet, amely az indítványozó szerint ügyében be is következett, és ennek következtében sérült az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésében biztosított joga.

II.

- [12] 1. Az Alaptörvény alkotmányjogi panaszban felhívott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

[...]

(4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

(2) Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [13] 2. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) érintett rendelkezései:

„580. § (1) Kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, a házi őrizetért és az ideiglenes kényszergyógykezelésért, ha

II. a bíróság

a) a terheltet felmentette.”

„582. § (1) A kártalanítás módjára és mértékére a Polgári Törvénykönyvnek a kártalanításra és a sérelemdíjra vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kártalanítás az annak alapjául szolgáló nyomozást megszüntető határozat kézbesítésétől, illetve a felmentő ítélet, az eljárást megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, valamint a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé.”

„583. § (1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.

[...]

(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.”

III.

- [14] 1. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. §-a alapján mindenekelőtt azt kellett megvizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek eleget tesz-e.
- [15] 1.1. Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben nyújtotta be az alkotmányjogi panaszát. A jogi képviselő meghatalmazását csatolta. A rendes jogorvoslattal már nem támadható kúriai döntés az eljárást lezáró, azt befejező végzésnek minősül, így vele szemben az alkotmányjogi panasz benyújtható volt. A kérelmező alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, érintettsége az ügyben az általa támadott végzéssel lezárt eljárás alpereseként fennáll.
- [16] 1.2. A kérelem a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt kritériumoknak azonban csak részben tesz eleget. Tartalmazza ugyanis *a*) azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét továbbá azt, amely a kérelmező indítványozói jogosultságát megalapozza (Abtv. 27. §); *b*) az eljárás kezdeményezésének indokait (a bíróság döntése alapvető jogai sérelmét okozta); *c*) az Alkotmánybíróság által vizsgálendő bírósági döntést; *d*) az Alaptörvény kérelmező által sérülni vélt rendelkezéseit [B] cikk (1) bekezdése, IV. cikk (4) bekezdése, XXIV. cikk (1) és (2) bekezdése és a XXVIII. cikk (1) bekezdése]; *e*) indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett döntések az indítványozó véleménye szerint miért ellentétesek az Alaptörvény általa megjelölt rendelkezéseivel; *f*) kifejezett kérelmet arra nézve, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességét és semmisítse azt meg.
- [17] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor fenntartja és megerősíti jelen ügy kapcsán is azt a következetes gyakorlatát, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem minősül olyan alapjognak, amelynek megsértésére feltétel nélkül lehetne hivatkozni, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak két kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya – esetén lehet alapítani [ld. pl. 3051/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [15]–[16]]. Az indítványozó sérelme viszont nem tartozik a fentiek szerint megjelölt kivételes esetek körébe, az általa előadottak nincsenek összefüggésben a visszaható hatályú jogalkotással vagy jogalkalmazással, illetve a felkészülési idő hiányával. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alkotmányjogi panasz a B) cikk (1) bekezdése sérelmére alapított része nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdése *b*) pontjában írt feltételnek, így az alkotmányjogi panasz ezen része érdemi vizsgálatának nincs helye.
- [18] Az indítványozó beadványában hivatkozott arra is, hogy a sérelmesnek tartott bírói döntés az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdéseit is sérti. Ezek az indítványozó által felhívott alaptörvényi rendelkezések a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogról, illetve a hatóságok által feladatuk teljesítése során jogellenesen okozott kár megtérítéséhez való jogról rendelkeznek. Az Abtv. 27. § (1) bekezdés *a*) pontja értelmében az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott, vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti. Az Alkotmánybíróság azonban megállapította, hogy az indítványozó alaptalan szabadságelvonás miatti kártérítési kérelmének annak elkészttsége okán történt, a per megszüntetését eredményező elutasítása kérdésében végső soron, mint felülvizsgálati fórum a Kúria döntött, ezt megelőzően pedig ebben a kérdésben kizárólag bírói fórumok döntöttek az első és másodfokon lefolytatott bírósági eljárások eredményeként, továbbá a kártérítés iránti pert megelőzően az indítványozó bűnössége kérdésében is bíróság határozott, a bírósági eljárás lefolytatását követően a kártérítési igényt megalapozó felmentő ítélet meghozatalával. Ennek alapján az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó számára sérelmezett eredménnyel záruló ügyében kizárólag bíróságok jártak el a bíróságokra irányadó eljárási szabályok szerint, ezért az indítványozónak az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdésében biztosított, a hatóságok, azaz alapvetően a közigazgatási szervek által lefolytatott eljárásokhoz kapcsolódó jogai kétséget kizáróan nem sérülhettek, ilyen – az indítványozó jogsérelme okozásának elvi lehetőségét magában hordozó – hatósági eljárás vagy eljárások hiányában. Az alkotmányjogi panasz ezen elemének érdemi vizsgálatára és elbírálására tehát az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 27. § (1) bekezdés *a*) pontjában írt feltételnek való meg nem felelése miatt nem volt lehetősége.
- [19] 1.3. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, bármelyik fennállása megalapozza a panasz befogadhatóságát.

- [20] Az Alkotmánybíróság az ügyet lezáró bírói döntés és az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján úgy ítélte meg, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét felveti és megalapozza az a tény és indítványozói hivatkozás, hogy az indítványozót az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésében garantált, a személyes szabadsága alaptalan vagy törvénysértő korlátozása kapcsán felmerült kárának megtérítésére vonatkozó igényének érvényesítésétől az indítványban támadott kúriai végzés az indítványozót erre vonatkozó keresetlevele előterjesztésének elkésettségére hivatkozással zárta el.
- [21] Az Alkotmánybíróság megállapította még, hogy az indítvány az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése és a IV. cikk (1) és (4) bekezdése sérelmének alátámasztására lényegében azonos, tartalmát tekintve megegyező érveket adott elő, továbbá az ügy polgári peres, eljárásjogi természetű specialitásából adódóan is indokoltnak mutatkozott az alkotmányjogi panaszban hivatkozott kritikai észrevételeknek és érveknek nem külön-külön történő, hanem a szoros összefüggésre tekintettel az összevont vizsgálata, ezért az Alkotmánybíróság a XXVIII. cikk (1) bekezdésének az indítványozó által állított sérelmével kapcsolatosan előadottakat a IV. cikk (1) és (4) bekezdésének állított sérelme vizsgálata során, annak keretében bírálta el.

IV.

- [22] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [23] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként a régi Be.-nek a vizsgált ügy, illetve az alkotmányjogi panasz által érintett rendelkezéseit, azok keletkezésének körülményeit vizsgálta meg. Az indítványozó által az alkotmányjogi panaszában is hivatkozott, 2009-ben meghozott Abh.-ban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a régi Be. akkor, – tehát az Abh.-ban vizsgált alkotmányjogi panasz benyújtásakor és elbírálásakor irányadó – hatályos szövegében a kártalanítás szabályainak körében nem írta elő külön kötelezettségként azt, hogy az ügyész, illetve a bíróság a kártalanítás alapjául szolgáló határozatában utaljon a kártalanítási igény benyújtásának lehetőségére, a hat hónapos jogvesztő határidőre és annak a határozat kihirdetésétől vagy kézbesítésétől való számítására. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel az Abh.-ban kimondta, hogy „[m]iután nem csupán a terhelt szorosan vett büntetőeljárás jogairól, hanem az állammal szemben a határozattal keletkező reparációs igényről és érvényesítése feltételeiről van szó, a speciális tartalmú tájékoztatási kötelezettség előírásának hiánya alkotmányellenes helyzethez, a kártalanítás elmaradásához, a szabadság megfosztás alkotmányossága által megkívánt arányossági feltétel gyakorlati megghiúsulásához vezethet.”
- [24] Az Alkotmánybíróság által az Abh.-ban ekként megállapított, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet a régi Be. 583. §-ának kiegészítésével orvosolta az Országgyűlés. Az 583. § új, (5) bekezdését az egyes büntető tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CLXI. törvény 49. §-a iktatta be a törvény szövegébe.
- [25] Ezt követően a régi Be. 583. § (5) bekezdésének szövegét – az (1) bekezdéssel egyidejűleg – az egyes büntető vonatkozású törvények módosításáról szóló 2011. évi CL. törvény módosította 2012. január 1-jei hatállyal. A törvény módosításához fűzött általános indokolás szerint a módosítás elsődleges célja az volt, hogy a törvény megfogalmazása jobban elősegítse az állampolgárok számára az igényérvényesítésre vonatkozó határidők számítását és a határidő elmulasztása következményeinek alkalmazását is. A módosítás a szabályos kisebb hiányosságainak pótlása mellett figyelembe vette azt a gyakorlatban felmerült tapasztalatot is, hogy az igényérvényesítők körében az igényérvényesítés határidejének jogi minősítése, a határidő kezdő és végső időpontjának az értelmezése félreértéseket eredményezett, aminek következtében keresetüket több esetben elkésettnek kellett minősíteni. Ezért a módosítás egyértelművé tette, hogy a hat hónapos igényérvényesítési határidő anyagi jogi határidőnek minősül, a jogvesztő jellege miatt késedelmes benyújtás esetén igazolásnak nincs helye, mert nem elévülési jellegű.
- [26] Az egyes büntető vonatkozású törvények módosításáról szóló 2011. évi CL. törvény 75. §-a ilyen előzményeket követően a régi Be. 583. § (1) bekezdése helyébe a következő tartalmú szöveget léptette, amelyet már a jelen ügyben eljáró bíróságoknak is alkalmazniuk kellett: „(1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.” A 2012. január 1-jén hatályba lépett módosító törvény 77. §-a a régi Be. 583. § (5) bekezdésének szövegét pedig a következő tartalommal állapította meg: „(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény

érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.”

- [27] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az alkotmányjogi panasz benyújtására okot adó ügyben elbírált kártérítési igény benyújtásakor hatályban volt és alkalmazandó, a kárigények elbírálására vonatkozó jogszabályi rendelkezések – azok pontosítását és kiegészítését követően – már világosan és egyértelműen, közérthetően, a gyakorlati jogérvényesítés és jogalkalmazás során ismertté vált igényérvényesítési bizonytalanságok kizárására alkalmas módon, az első, eredeti szabályozást követően felszínre került, az egységes jogértelmezés és kiszámítható jogalkalmazás érdekében szükségessé és indokoltá vált korrekciókkal együtt, az eredményes állampolgári igényérvényesítés elősegítését, ezen belül is hangsúlyozottan az elkésztett előterjesztett jogérvényesítések megelőzését célozva a következőket tartalmazták:
- a) az érintettek számára az alaptalan vagy törvénysértő szabadságkorlátozásukból eredő káruk érvényesítésére hat hónap áll rendelkezésükre,
 - b) a határidő kezdő időpontja – a jelen ügy tényállása szerint – a jogerős felmentő ítéletnek a terhelttel való közlése, azaz a terhelt számára ismertté válása, ami vagy az ítélet kézbesítését követő átvételének időpontját, vagy – mint esetünkben – az ítéletnek a terhelt jelenlétében történő kihirdetésének időpontját jelenti konkrétan,
 - c) a törvény kifejezetten rendelkezése szerint ez a határidő jogvesztő, azaz a határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye,
 - d) a fenti, teljesen egyértelmű és érthető szabályokon túlmenően, kifejezetten az érintettek jogérvényesítésének további, fokozott elősegítése érdekében tartalmazza a régi Be. 583. § (5) bekezdése a kártalanítási igényt megalapozó határozatot hozó szerv részletes tájékoztatási kötelezettségét az igényérvényesítés lehetőségére és módjára nézve.
- [28] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a fenti a)–c) pontokban foglalt – a sikeres igényérvényesítéshez önmagukban is elégséges – szabályok címzettjei elsődlegesen és elsősorban azok a személyek, illetve jogi képviselőjük, akik a rájuk vonatkozó alaptörvényben foglalt rendelkezés alapján jogosulttá válhatnak jogellenes vagy alaptalan szabadságkorlátozásuk által megalapozott kártalanítási összegre az erre vonatkozó igényük szabályszerű előterjesztését és annak kedvező elbírálást követően. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben az igényérvényesítést, az alkotmányos alapjog által garantált kártalanításhoz való tényleges hozzáférést tartalmazó norma szövege alapján rögzíti azt is, hogy az a)–c) pontokban írt feltételek már önmagukban is, azaz a kifejezetten az erre vonatkozó tájékoztatás hiányában is lehetővé teszik az érintettek számára egy, az adott szabályoknak megfelelő kereset határidőben történő előterjesztését a bíróság részére, de legalábbis megalapozzák ennek lehetőségét. A szabályok egyértelműsége és közérthetősége magában hordozza annak reális bekövetkeztét, hogy az érintettek, az alkotmányos jog potenciális címzettjei külön erre irányuló jogi vagy más segítség, tanácsadás, tájékoztatás nélkül is, jogi képviselő igénybevétele mellett – mint ahogyan az jelen ügyben is történt – pedig aggálymentesen képesek legyenek a pontos, kimerítő részletezettségű szabályokban foglalt feltételeknek eleget téve jogos igényük érvényesítésére, azaz erre irányuló keresetlevelük megfelelő időben való előterjesztésére.
- [29] A fentiek fényében a testület megítélése szerint az erre hatáskörrel rendelkező állami szervek feladatkörévé tett, a régi Be. 583. § (5) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettség egy olyan, törvénybe foglalt biztonsági, a valóban hatékony és effektív jogérvényesítés fokozott elősegítését célzó garanciális jellegű rendelkezés, amely azonban nem teszi az érintett személyt érdektelenné és felelőtlené kártérítés iránti igényének az erre vonatkozó külön figyelemfelhívástól és tájékoztatástól is független, a vonatkozó, általánosan hozzáférhető és megismerhető tartalmú törvényi rendelkezés szerinti szabályoknak megfelelő előterjesztése tekintetében, másrészt mindenekelőtt a jogi képviselővel nem rendelkező személyek számára jelent biztonságot és többlet-garanciát a keresetlevelél benyújtásához szükséges információk közlésével. Az Alkotmánybíróság az indítványozó által támadott bírói döntés általa állított alaptörvény-ellenességének megítélése kapcsán fentiekkel összefüggésben nyomatékkal mutat rá továbbá arra is, hogy a d) pont szerinti, törvényben előírt tájékoztatási kötelezettség elmaradásához, mint kétségkívül törvénysértést megvalósító magatartáshoz a régi Be. semmilyen jogkövetkezményt nem fűzött, a kötelezéssel érintett állami szervvel szemben tehát erre vonatkozó kötelezettségének nem teljesítése esetére a régi Be. semmiféle fellépés, számonkérés, szankcionálás lehetőségét nem tette lehetővé, ugyanígy a törvényes határidőt mulasztó személy mulasztását sem rendelte kimenthetőnek minősíteni arra való hivatkozással, hogy a törvényben előírt tájékoztatás esetében elmaradt.
- [30] Ez a körülmény az Alkotmánybíróság megítélése szerint a kártérítési igényeik sikeres érvényesítésében elsősorban érdekelt, érintett személyeket, főképpen pedig jogi képviselőiket a szóban forgó igényeik előterjesztése

során gondos és körültekintő eljárásra ösztönözte, ami adott esetben azt eredményezte volna – mint ahogyan az az esetek többségében meg is történt –, hogy igényeiket az előírt tájékoztatás elmaradásától függetlenül is a törvényes határidőn belül terjesztik elő, betartva a törvényben írt transzparens, követhető és egyértelmű szabályokat ugyanúgy, ahogyan hasonló feltételek létezésével és teljesítésük számonkérésével minden más igényérvényesítés esetében is a potenciális jogosultaknak számolniuk kell.

- [31] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor jelen ügy kapcsán is megerősíti a 7/2022. (IV. 26.) AB határozatában a vonatkozó szabályozás hiányosságára való megállapításait (Indokolás [45]–[46]).
- [32] 2. Az alkotmányjogi panasz alapján a konkrét ügyben alkalmazásra került jogszabályi rendelkezések vizsgálatát követően az Alkotmánybíróságnak a továbbiakban azt kellett eldöntenie, hogy az a. pontban ismertetett szabályokat alkalmazó Kúria alaptörvénybe ütköző módon zárta-e el az indítványozót az Alaptörvény IV. cikkében számára garantált jogának érvényesítésétől arra való hivatkozással, hogy az igény előterjesztése elkésztett.
- [33] Az Alkotmánybíróság rendelkezésére álló iratokból megállapíthatóan, továbbá az indítványozó által sem vitatottan az indítványozó 2014. március 31-től 2014. július 29-ig volt előzetes letartóztatásban a zsarolás bűntette miatt vele szemben folytatott büntetőeljárás során. A későbbiekben az ügyészség által módosított vádpontnak megfelelően az indítványozót a Pesti Központi Kerületi Bíróság már az eredet zsarolás helyébe lépett önbíráskodás büntettének vádja alól mentette fel. Az ítélet a kihirdetése napján, 2015. október 27-én jogerőre emelkedett. Az indítványozó és jogi képviselője az ítélet kihirdetésekor jelen volt, ezzel az ítéletet az indítványozóval szemben ezen a napon joghatályosan közöltnek kellett tekinteni. Ahogyan arra a kúriai végzés is rámutatott, a bíróság által alkalmazandó jogszabály értelmében a keresetindításra rendelkezésre álló hat hónapos határidő az indítványozó esetében is az ítélet közlésétől, jelen esetben az ítélet kihirdetésétől kezdődött. Esetében tehát ettől az időponttól kellett számítani a hat hónapos jogvesztő jellegű keresetindítási határidőt is, amely – figyelemmel az ítélet kihirdetésének dátumára – 2016. április 27-én járt le. A kúriai végzés szerint az indítványozónak „eddig az időpontig volt lehetősége a kártalanításra vonatkozó keresetét előterjeszteni úgy, hogy – a 4/2003. Polgári jogegységi határozat VI. 2. pontja szerint – a keresetlevélnek a határidő utolsó napján a bírósághoz meg is kellett érkeznie.”
- [34] Ehhez képest az indítványozó kártalanítás iránt benyújtott keresete az elsőfokú bírósághoz 2016. július 11-én, azaz közel két és fél hónapos késéssel érkezett meg. A Kúria végzése – hivatkozva a számára a döntéshozatal során irányadó és alkalmazandó szabályokra – kitért arra is, hogy a törvényben az adott esetben felmentő ítéletet hozó bíróság számára kötelezően előírt tájékoztatás megtörténtéhez, vagy – mint jelen ügyben is – annak elmaradásához a határidő számítása szempontjából joghatás a szabályozás szerint nem fűződik, azaz a kártérítési igény előterjesztése szabályszerűségének megítélésakor az erre való figyelemfelhívás elmaradása jogi relevanciával nem bír. Ez azt jelenti, állapította meg a kúriai döntés, hogy „a jogvesztő határidő a felmentő ítélet közlésével kezdődik függetlenül attól, hogy az tartalmazza-e a kártalanítás lehetőségéről szóló tájékoztatást”. Ezzel összefüggésben az indítványozó által támadott bírói döntés arra is kitért, hogy a tájékoztatás elmaradása a határidő számításánál abban az esetben bírna jelentőséggel, ha a szóban forgó határidő elévülési jellegű lenne, mivel ebben az esetben a határidő elmulasztása a tájékoztatás elmaradására hivatkozással, további megfelelő érvelés alapján a bíróság részéről kimenthetőnek lenne minősíthető. Mindezek figyelembevételével, miután az indítványozó anyagi jogi természetű jogvesztő határidőt mulasztott, a Kúria az indítványozó által kifogásolt végzésében a pert megszüntette.
- [35] Az Alkotmánybíróság a bíróságok által megállapított és az indítványozó által sem vitatott tényállás és a bíróságok által a döntéseik meghozatala során alkalmazandó jogszabályi rendelkezések egybevetése alapján megállapította, hogy a Kúria az indítványozó által támadott végzése meghozatala során a számára is irányadó – az abban foglaltaktól eltérést nem engedő, mérlegelést vagy méltányosságot lehetővé nem tevő – szabályt tartalmazó régi Be. rendelkezéseinek megfelelően járt el és hozta meg döntését.
- [36] Jelen eljárásban az Alkotmánybíróság a bírói döntés vizsgálata és értékelése során figyelemmel volt az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakra is, amely szerint a bíróságoknak a jogalkalmazásuk során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. Az Alkotmánybíróság az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére, ezen belül is a bíróság alaptörvényellenes és számára hátrányos eredményre vezető jogértelmezésére való hivatkozásával összefüggésben megállapította, hogy a Kúria számára az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések kogens jellegére tekintettel nem állt rendelkezésre számára bármilyen mozgásteret biztosító értelmezési tartomány, azaz jogalkalmazása során – szembe menve a normával, *contra legem* – nem választhatott olyan értelmezést, amely a megkésett

kezdemenyezett jogérvényesítés kapcsán a régi Be.-ben rögzített alaptörvényi garanciát, azaz a kár megtérítésére irányuló jogosultságot ennek és a jogszabály szövegének ellenére érvényre juttathatta volna.

- [37] Az Alkotmánybíróság jelen ügy kapcsán hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében biztosított személyes szabadsághoz való jog, valamint a IV. cikk (4) bekezdése szerinti kár megtérítéséhez való jog érvényesülését ténylegesen nem az ügyben a kártérítés kérdésében végső döntést meghozó Kúria lehetetlennítette el, hanem az a Kúria által alkalmazandó jogszabályi rendelkezés tartalmából következett annak eredményeként, hogy az indítványozó, illetve jogi képviselője nem a törvényi rendelkezés szerinti határidőben, hanem azt elkésve, az igényérvényesítésre vonatkozó szabályokat megsértve nyújtotta be kártérítés iránti igényét.
- [38] 3. Az Alkotmánybíróság a támadott végzés és az annak meghozatalához vezető eljárás vizsgálatának eredményeként ezért megállapította, hogy nem a Kúria akadályozta jelen ügyben az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdései érvényesülését, ezért a Kúria indítványozó által támadott végzése nem alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel a Kúria végzésének megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [39] Az Alkotmánybíróság végezetül megjegyzi, hogy az indítványozó jogosnak tekinthető kárigényének a kúriai döntéssel zárult eljárásban való sikertelen érvényesítése miatt ért sérelme orvoslásának lehetőségét a hazai jogrendszer egyéb szabályai nem zárják ki végérvényesen. Az már az indítványozó megfontolása körébe tartozó kérdés, hogy a jogvesztő határidő elmulasztása miatt az érdemi elbírálásig el sem jutott kárigénye és kárának ennek eredményeként elmaradt megtérítése érdekében a határidő elmulasztásáért adott esetben felelőssé tehető szervvel vagy személlyel szemben igénybe veszi-e a rendelkezésére álló jogérvényesítési lehetőségeket. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor megjegyzi azt is, hogy az indítványozónak ebben az esetben számolnia kell annak lehetőségével is, hogy újabb igényérvényesítése megítélésekor a bíróság az időmúlás tényét számára kedvezőtlen eredménnyel veszi majd figyelembe.

Budapest, 2022. április 12.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1769/2020.

